

Melisa Bureković¹

STATUS OBILJEŽJA NEGACIJE U ENGLESKOM I BOSANSKOM/ HRVATSKOM/SRPSKOM JEZIKU

Sažetak

Predmet ovog rada je lingvistički fenomen negacije, s akcentom na englesku neglagolsku negaciju i njene bosanske/hrvatske/srpske (u daljem tekstu: b/h/s) prijevodne ekvivalente. Istraživanje i analiza negacije se oslanjaju na teorijski okvir principa i parametara, i to iz perspektive minimalizma. Cilj rada je utvrditi sličnosti i razlike između engleskog i b/h/s jezika kada je u pitanju obilježje negacije (u daljem tekstu: neg-obilježje) i njegov status (značenjsko tj. semantičko obilježje ili neznačenjsko, tj. gramatičko) na engleskim apsolutnim negatorima poput nobody/nothing i b/h/s n-riječima poput niko/ništa. S obzirom na to da je u engleskom jeziku za iskazivanje rečenične negacije dovoljno samo prisustvo negativnog konstituenta, a u b/h/s to nije moguće, u ovom radu provjeravamo hipotezu da se ova dva jezika razlikuju po pitanju statusa neg-obilježja na negativnim konstituentima. Naime, analiza je pokazala da engleski negativni konstituenti posjeduju značenjsko neg-obilježje, dok je to isto obilježje gramatičko na negativnim konstituentima u b/h/s, te da kao takvo mora biti sintaksički povezano sa značenjskim neg-obilježjem na predikatu.

Ključne riječi: negacija, apsolutni negatori, n-riječi, neg-obilježje, status neg-obilježja.

Uvod

Ovaj rad razmatra razliku između engleske rečenične negacije iskazane pomoću apsolutnih negatora² i njenih b/h/s prijevodnih

¹ Viši asistent, Filozofski fakultet Univerziteta u Zenici, m.burekovic@gmail.com

Rad autorice je dostavljen 1. 6. 2012. godine, a prihvaćen za objavljivanje 15. 11. 2012. godine.

ekvivalenata, tj. n-riječi,³ koja je ilustrovana primjerima u (1-3), gdje su negramatične rečenice označene zvjezdicom (*):

- (1) a. *Those children have no toys.*
 b. **Ta djeca imaju nikakvih igračaka.*
 c. *Ta djeca nemaju nikakvih igračaka.*
- (2) a. *No one will ever go to his party.*
 b. **Niko nikada će otići na njegovu zabavu.*
 c. *Niko nikada neće otići na njegovu zabavu.*
- (3) a. *We've never been to Australia.*
 b. **Nikada smo bili u Australiji.*
 c. *Nikada nismo bili u Australiji.*

Na osnovu navedenih primjera uočavamo da engleski negativni konstituenti, poput *no toys*, *no one* i *never*, sami iskazuju rečeničnu negaciju, dok ta opcija nije prisutna u b/h/s u kome se negativni konstituenti, odnosno n-riječi, ne mogu javiti u rečenici bez negiranog glagolskog oblika, te su stoga primjeri (1b), (2b) i (3b) negramatični. Razliku između navedenih engleskih i b/h/s negativnih rečenica ćemo pripisati činjenici da je neg-obilježje na engleskim apsolutnim negatorima značenjsko, dok je na b/h/s n-riječima gramatičko.⁴ U nastavku ćemo dati kratak uvid u osnovne

² Huddleston i Pullum (2006:812) u apsolutne negatore ubrajaju *no*, *none*, *nobody*, *no one*, *nowhere*, *no place*, *neither*, *nor* i *never*. Neglagolska negacija iskazana apsolutnim negatorima u većini slučajeva može biti iskazana i glagolskom negacijom, pri čemu se *no* i složenice s *no* zamjenjuju s *any* i njenim složenicama, dok se *neither*, *nor* i *never* zamjenjuju sa *either*, *or* i *ever*, kao u sljedećim primjerima:

- (i) a. *She gave me no book.* a.' *She didn't give me any book.*
 b. *Davud said nothing.* b.' *Davud didn't say anything.*
 c. *Adem knew neither of them.* c.' *Adem didn't know either of them.*
 d. *I neither heard nor saw him coming.* d'. *I didn't either hear or see him coming.*
 e. *Sara has never visited her aunt.* e'. *Laila hasn't ever visited her aunt.*

³ N-riječi su prisutne u jezicima za koje je karakterističan fenomen višestruke negacije gdje se dva ili više negativnih elemenata u rečenici interpretira kao jedna negacija, kao u primjeru (i):

- (i) *Niko nikada nije otišao da je posjeti.* -> dvije n-riječi (*niko* i *nikada*), a jedna semantička negacija.

⁴ Autorica ovog rada je uvažila sugestiju recenzenta da za engleski termin *interpretable* koristi b/h/s termin *značenjsko* umjesto *interpretabilno*, te *gramatičko* za engleski termin *uninterpretable*, umjesto *neinterpretabilno*. Bitno je naglasiti da je teško prevoditi termine iz moderne teorijske lingvistike pisane na engleskom jeziku, koja je u velikoj mjeri još uvijek nepoznata b/h/s

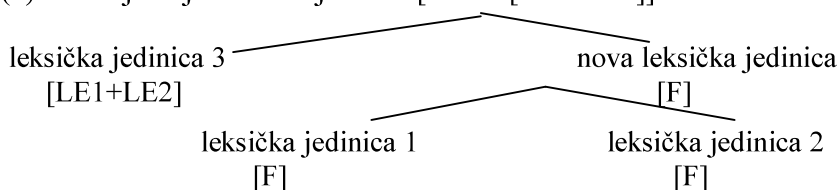
teorijske koncepte minimalizma⁵ koji su relevantni za analizu negacije, i to derivaciju sintaksičke strukture i formalna obilježja i njihov status. Potom ćemo razmotriti interpretabilnu analizu koju je Kato (2003) ponudio za sistem rečenične negacije i sistem licenciranja riječi i izraza negativnog polariteta (u daljem tekstu: NPI⁶ licenciranje) u engleskom jeziku, te ćemo istu modifikovati za njenu primjenu na b/h/s.

Teorijski okvir

Derivacija sintaksičke strukture

Minimalizam od teorije principa i parametara (TPP) preuzima neke od osnovnih postavki među kojima je jedna od najznačajnijih ta da su sintaksičke strukture hijerarhijski ustrojene. Tako se klauze sastoje od konstituenata, tj. od sintagmi koje se spajaju u veće sintagme koje se također mogu udružiti i činiti dijelove još većih struktura. Do tog udruživanja dolazi pomoću sintaksičke operacije *spoji* (*Merge*) koja spaja leksičke jedinice po principu da moraju imati podudarna obilježja (*features*: [F]), što ovdje predstavljamo na sljedeći način:

(4) najnovija leksička jedinica [LE3 + [LE1+LE2]]

Time se osigurava da neće doći do spajanja onih leksičkih jedinica koje ne mogu biti konstituenti unutar rečenice. Drugim riječima, ne može doći do spajanja leksičkih jedinica u (5a), jer one nemaju podudarna obilježja, za razliku od onih u (5b):

(5) a. **berem pjevam, *idem u, *gledam interesantne*

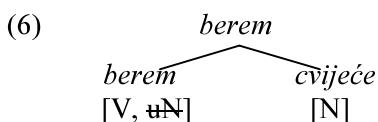
lingvistima, tako da ne postoje odgovarajući usaglašeni b/h/s prijevodni ekvivalenti za izuzetno veliki broj engleskih lingvističkih termina.

⁵ Minimalizam, odnosno Minimalistički program, jeste smjer generativne gramatike čiji se početak može datirati u radovima Noama Chomskog (1993, 1995).

⁶ Skraćenica NPI stoji umjesto *Negative Polarity Items*, što prevodimo kao *Riječi i izrazi negativnog polariteta*.

b. *berem cvijeće, u pozorište, idem u pozorište, interesantne predstave, gledam interesantne predstave*

Naime, pretpostavka je da leksičke jedinice posjeduju kategorijalna selekciona obilježja (*categorial selectional features*)⁷ koja ne određuju distribuciju same leksičke jedinice, već određuju s kojom drugom leksičkom jedinicom može doći do spajanja. U konkretnom slučaju, leksički element *berem* ima kategorijalno obilježje [V], ali isto tako ima kategorijalno selekciono obilježje [uN]⁸ koje je podudarno s kategorijalnim obilježjem [N] koje posjeduje leksički element *cvijeće*, ali ne i leksički element *pjevam*, čije je kategorijalno obilježje [V]. Stoga dolazi do primjene operacije *Spoji* između *berem* i *cvijeće*, što je prikazano u (6), pri čemu dolazi do brisanja gramatičkog obilježja, u ovom slučaju [uN], jer sintaksička struktura na koju se primjenjuju semantička pravila ne može sadržavati gramatička obilježja.⁹

Prema tome, gramatička obilježja su neophodna da bi se opravdala gramatičnost, odnosno negramatičnost sintaksičkih struktura. Jedno od najvažnijih polazišta minimalizma je to da se sintaksičke strukture na koje se primjenjuju pravila semantičke interpretacije mogu sastojati samo od onih sintaksičkih obilježja koja doprinose semantičkoj interpretaciji, tj. mogu se sastojati samo od značenjskih obilježja. Ukoliko je u sintaksičkoj strukturi prisutno gramatičko obilježje, semantička pravila neće moći pripisati interpretaciju svim rečeničnim elementima.

Ova vrsta slaganja obilježja se može primijeniti i na neg-obilježje. Tako, u slučaju javljanja više negativnih elemenata u rečenici, lingvisti pretpostavljaju da neki negativni elementi imaju značenjsko, a drugi gramatičko neg-obilježje, pri čemu se uspostavlja odnos slaganja između ovih elemenata, tačnije njihovih neg-obilježja, i poništavanja onih neg-obilježja koja su gramatična.

⁷ Drugi naziv za ovo obilježje je *potkategorizacijsko obilježje* (*subcategorization feature*).

⁸ Malo slovo *u* u [uN] je skraćenica za englesku riječ *uninterpretable*, koju prevodimo kao *gramatičko*.

⁹ Ovaj uslov kojem se povinuju semantičke strukture se naziva *Potpuna interpretacija* (*Full Interpretation*).

Formalna obilježja i njihov status

Postoje tri glavna tipa obilježja: semantička, fonološka i formalna. Naša pažnja je usmjerena na formalna obilježja u koja spada neg-obilježje. Adger (2003:22) tvrdi da je „uloga obilježja u sintaksi analogna ulozi koju imaju atomi u fizici, jer su obilježja osnovne jedinice sintakse, a način njihovog kombinovanja i način na koji uzajamno djeluju dovodi do različitih lingvističkih fenomena“. Da bismo na adekvatan način objasnili šta su obilježja, razmotrit ćemo sljedeće rečenice:

- (7) a. *The bird sings.*
b. *The birds sing.*
c. **The bird sing.*
d. **The birds sings.*
e. *The child sings.*
f. *The children sing.*
g. **The child sing.*
h. **The children sings.*

Gramatične rečenice u (7) se razlikuju od negramatičnih po tome što su u njima ispunjeni svi uslovi za lingvistički fenomen *slaganja* subjekta i predikata. Uslovi koji se trebaju ispuniti se ne mogu dovesti u vezu sa samim morfološkim oblikom riječi, jer, kao što vidimo, ne možemo reći da do slaganja subjekta i predikata u množini dolazi ukoliko imenica nosi sufiks *-s*, jer imenica može imati i nepravilnu množinu, kao npr. *children* u (7f). Prema tome, potreban nam je neki apstraktni pojam koji se može dovesti u vezu s fenomenom slaganja, ali i različitim morfološkim oblicima riječi. Taj apstraktni pojam je zapravo *morfosintaksičko obilježje* (*morphosyntactic feature*) ili, skraćeno, *obilježje* (*feature*). Morfosintaksičko obilježje predstavlja one osobine riječi na koje je osjetljiva sintaksa i koje mogu utjecati na morfološki oblik te riječi. Da bi rečenice u (7) bile gramatične, mora doći do slaganja obilježja subjekta i predikata, tj. i subjekat i predikat moraju imati isto obilježje broja, koje utječe ne samo na morfološki oblik riječi, *bird-birds*, *child-children*, već i na značenje, jer od morfološkog oblika riječi zavisi govorimo li o jednoj ili o više ptica, o jednom djetetu ili o djeci.¹⁰ Obilježje koje utječe i na sematičku

¹⁰ Međutim, veza između sintakse i semantike nije uvijek iskazana na taj način. Npr. postoje tzv. *pluralia tantum* imenice koje imaju oblik plurala, ali se semantički interpretiraju kao jednina (npr. engl. *scissors*, kao i odgovarajuća b/h/s imenica *makaze*).

interpretaciju riječi je značenjsko, za razliku od gramatičkog, koje nema utjecaja na interpretaciju, već je relevantno samo za sintaksičke operacije.

Leksičke jedinice predstavljaju skup obilježja među kojima su semantička obilježja dostupna samo pravilima semantičke interpretacije, (morfo)-fonološka obilježja su dostupna samo pravilima fonologije i morfologije, a sintaksička obilježja, poput kategorijalnog obilježja, te obilježja padeža i broja, dostupna su sintaksičkim pravilima koja raspoređuju leksičke elemente unutar rečenice. Međutim, sintaksička obilježja mogu biti dostupna i pravilima morfofonologije, što dovodi do različitih morfoloških ili fonoloških oblika. Mogu biti dostupna i pravilima semantičke interpretacije. U tom slučaju govorimo o semantičkim/značenjskim obilježjima. Bitno je, međutim, istaći da sintaksička obilježja, u zavisnosti od jezika, mogu biti značenjska ili gramatička.

Interpretabilna analiza sistema rečenične negacije i NPI licenciranja

Interpretabilnu analizu rečenične negacije u okviru minimalizma je predložio Kato (2003). Njegova analiza se oslanja na temeljne odnose konstituentne nadređenosti¹¹ i blizine (*closeness*), kao i na podudarnosti obilježja. Kato (2003) postulira dvije vrste obilježja, neg-obilježje i obilježje polariteta (u daljem radu: pol-obilježje) za koja smatra da su značenjska, te da kao takva ne moraju stupiti u odnos provjere. Pretpostavlja da značenjsko neg-obilježje posjeduju leksičke jedinice, uključujući negativne upravne riječi, negativne nominale poput *nothing* i *nobody*, kao i n-riječi u romanskim jezicima. S druge strane, značenjsko pol-obilježje je po svojoj vrijednosti ili negativno ili pozitivno, a nalazi se na nekoj funkcionalnoj upravnoj riječi unutar

¹¹ Radford (2007:327) definiše konstituentnu nadređenost (*c-command*) kao strukturalni odnos između dva konstituenta. Konstituent X je konstituentno nadređen konstituentu Y ukoliko se, takoreći, ili oba nalaze na istoj visini unutar strukture, ili ukoliko je X iznad Y, kada govorimo o asimetričnoj nadređenosti. Formalno govoreći, konstituent X je konstituentno nadređen svojoj sestri konstituentu Y i bilo kojem drugom konstituentu Z unutar konstituenta Y, ali je isto tako konstituent Y konstituentno nadređen svojoj sestri konstituentu X i bilo kojem drugom konstituentu W unutar konstituenta X. Konstituent X je asimetrično konstituentno nadređen konstituentu Z unutar konstituenta Y, jer Z ne može biti konstituentno nadređeno X. U asimetričnom odnosu nadređenosti su i Y i W, gdje je Y asimetrično konstituentno nadređen konstituentu W.

CP projekcije.¹² Kato (2003:65-66), međutim, navodi da nije jasno da li specifikacija polariteta zahtijeva svoju sopstvenu projekciju, tj. sintagmu polariteta¹³ (koju označava kao Sigma sintagmu). U njegovoj analizi je dovoljno razlikovati CP od IP, odnosno TP, jer postulira da se pol-obilježje javlja u CP, dok se neg-obilježje javlja u obje projekcije.

Koristeći ova dva značenjska obilježja, Kato (2003:66) tvrdi da sistem rečenične negacije i NPI licenciranja u sebi sadrži formalne uslove navedne u (8) pri čemu sistem rečenične negacije za α bira obilježje polariteta negativne vrijednosti, a za β neg-obilježje na negativnom predikatu ili nominalu, dok sistem NPI licenciranja za α bira neg-obilježje na bilo kojoj kategoriji, a za β neg-obilježje na NPI.

- (8) a. α je konstituentno nadređeno β
 b. α je najbliže β
 c. α i β imaju neg-obilježje

Proizlazi da su centralni principi ovih sistema sljedeći:

- (9) Interpretiraj konfiguraciju P(olaritet) [...neg...] kao rečeničnu negaciju, ukoliko polaritet: (1) ima negativnu vrijednost; (2) najbliži je neg-obilježju, te ukoliko je (3) konstituentno nadređen tom obilježju.
- (10) NPI je licenciran neg-obilježjem, koje mu je: (1) konstituentno nadređeno i (2) najbliže.

Razmotrimo sada na koji način Katovu analizu možemo primijeniti na rečenice (1a), (2a) i (3a). U (1a) negativni konstituent je imenička sintagma *no toys* u kojoj apsolutni negator *no* pored funkcije označavanja negacije ima i funkciju determinatora. Negirana DP je objekat, tj. unutrašnji argument leksičkog glagola i generirana je u poziciji V komplementa. Spajanjem glagola *have* i negativne objekatske DP nastaje VP *have no toys*, koja se potom operacijom *spoji* spaja s lakim glagolom *v* kome se pridružuje leksički glagol *have*, pri čemu nastaje glagolski kompleks *have + Ø*, a projicira se *v' have + Ø have no toys*. Projekcija *v'* se spaja s DP *those children* koja je generirana u poziciji specifikatora *vP* i

¹² Rečenična struktura u minimalizmu se smatra hijerarhijskim ustrojstvom tri osnovne projekcije: projekcije glagolske sintagme (VP), projekcije flektivne sintagme (TP) i projekcije komplementizatorske sintagme (CP).

¹³ Progovac (2005) predlaže da se CP preimenuje u sintagmu polariteta, *Polarity Phrase* (PolP).

tako nastaje vP *those children have + Ø have no toys*. Ta vP se spaja s T. Obilježje glagolskog vremena na glagolskom kompleksu *have + Ø* je gramatičko, a značenjsko obilježje vrijednosti [present] je na T. Operacijom provjere obilježja gramatičkom obilježju glagolskog vremena na *v* se pripisuje vrijednost [present]. T, pored tog obilježja, ima jako [uN], odnosno [EPP] obilježje, obilježje padeža [nom], ali i gramatička ϕ -obilježja. Prema tome, T traži najbliži konstituent s podudarnim obilježjima i pronalazi ga u poziciji specifikatora vP. DP *those children* ima značenjsko obilježje broja [pl] i neprovjereno (*unvalued*) obilježje padeža. Jako [uN] obilježje na T privlači DP *those children* u poziciju specifikatora TP, a obilježje padeža [nom] na T pripisuje vrijednost padeža pomjerenoj DP. Značenjska ϕ -obilježja na DP, od kojih je najrelevantnije obilježje broja, pripisuju obilježje broja [pl] gramatičkom ϕ -obilježju na T. Time su provjerena gramatička obilježja unutar dobivene TP, koja se potom spaja s nultim komplementizatorom \emptyset , čija je vrijednost obilježja polariteta [neg], pri čemu nastaje CP predstavljena u (11):

(11) [_{CP} neg- [_{TP} *those children* [_{VP} ~~*those children*~~ [_v *have + Ø*] [_{VP} *have* [_{DP +neg} *no toys*]]]]]

Vrijednost polariteta na funkcionalnoj upravnoj riječi unutar CP projekcije je negativna, tj. polaritet ima neg-obilježje. To neg-obilježje je konstituentno nadređeno i najbliže je značenjskom neg-obilježju na negativnoj DP *no toys*. S obzirom na to da je značenjsko, ne mora stupati u odnos provjere, a princip (9) će (11) interpretirati kao rečeničnu negaciju na osnovu navedene specifikacije obilježja.

U (2a) negativni konstituent je apsolutni negator *no one*¹⁴ koji pored funkcije markera negacije ima funkciju subjekta. Prvo dolazi do spajanja V *go* i PP *to his party* i nastaje V' *go to his party*. S obzirom na to da je glagol *go* neakuzativni glagol, njegov subjekat, u ovom slučaju DP *no one*, se generira u poziciji specifikatora VP, pri čemu nastaje VP *no one go to his party*. VP se spaja s lakim glagolom *v* kome se pridružuje leksički glagol *go* tvoreći vP *go + Ø no one go to his party*. Adverb *ever* se pridružuje nastaloj projekciji vP *ever go + Ø no one go to his party* koja se potom spaja s modalnim glagolom *will*, tj. s upravnom rječju T čije jako obilježje [uN] privlači DP *no one* u poziciju specifikatora TP radi

¹⁴ Iako se ortografski piše kao dvije, *no one* se gramatički tretira kao jedna riječ.

provjere obilježja. Na kraju dolazi do spajanja TP s nultim komplementizatorom \emptyset čija je vrijednost obilježja polariteta [neg] i nastaje CP navedena u (12):

(12) [_{CP} neg- [_{TP} *no one*_{+neg} *will* [_{VP} *ever* [_{VP} *go*+ \emptyset [_{VP} ~~*no one*~~_{+neg} [_{V'} ~~*go*~~ [_{PP} *to his party*]]]]]]]]]]

Princip (9) interpretira (12) kao rečeničnu negaciju, jer je obilježje polariteta i ovdje negativno, konstituentno nadređeno i najbliže značenjskom neg-obilježju na negativnom konstituentu *no one*.

U (3a) negativni konstituent je apsolutni negator *never* koji pored funkcije markera negacije ima funkciju adjunkta. Negativni konstituenti u prethodnim rečenicama su bili izvorno generirani u pozicijama argumenata, dok će ovaj biti generiran u poziciji adjunkta. Prvo će doći do spajanja leksičkog glagola *be* i njegovog PP komplementa *to Australia* u V' *be to Australia*. V' se potom spaja s DP *we* i nastaje VP *we be to Australia* koja se spaja s lakim glagolom *v*. Leksički glagol *be* se pomjera i pridružuje lakom glagolu s kojim čini glagolski kompleks *be + \emptyset* . Tako se tvori vP *be + \emptyset we be to Australia*, kojoj se pridružuje negativni prilog *never*. vP *never be + \emptyset we be to Australia* se spaja s pomoćnim glagolom *have* generiranim kao upravna riječ Perf koja ima značenjsko kategorijalno obilježje [Perf] koje predstavlja moguću vrijednost za gramatičko obilježje na *v*. Ovo znači da će doći do slaganja između [Perf] na *have* i [uInfl:]¹⁵ na *v*, pri čemu će obilježje na *v* biti provjereno time što će dobiti svoju vrijednost [uInfl: Perf]. Ovom operacijom slaganja je nastala PerfP *have never been we be to Australia* koja se spaja s nultom upravnom riječju T, pri čemu se pomoćni glagol *have* pridružuje T. Značenjsko obilježje [present] daje vrijednost gramatičkom obilježju fleksije na Perf [uInfl: present]. Jako [uN] obilježje na T privlači DP *we* u poziciju specifikatora TP, a obilježje padeža [nom] na T pripisuje vrijednost padeža pomjerenoj DP. Značenjska ϕ -obilježja na DP pripisuju obilježje broja [pl] gramatičkom ϕ -obilježju na T, čime se osigurava da glagol *have* ima izgovornu formu *have*. Dobivena TP se spaja s nultim komplementizatorom \emptyset , čija je vrijednost obilježja polariteta [neg], pri čemu nastaje CP u (13):

¹⁵ Skraćenica *Infl* stoji umjesto engl. *inflection* „fleksija“. Adger (2003:170) navodi da laki glagol *v* ima apstraktno/gramatičko obilježje fleksije [uInfl:] čija vrijednost može biti obilježje glagolskog vremena.

(13) [CP neg- [TP *we have* [PerfP ~~*have*~~ [VP *never*+neg [VP *been* [VP ~~*we be*~~ [PP *to Australia*]]]]]]]]

Vrijednost polariteta unutar CP projekcije je negativna, najbliža je neg-obilježju na negativnom prilogu *never* i konstituentno mu je nadređena, čime je ispunjen uslov za interpretaciju primjera (13) kao rečenične negacije.

Modifikacija interpretabilne analize u svrhu njene primjene na b/h/s

Kao što smo vidjeli u primjerima (1-3), prijevodni ekvivalenti engleskih apsolutnih negatora *no*, *no one* i *never* su b/h/s n-riječi *nikakvih*, *niko* i *nikad*. Primjeri (1b), (2b) i (3b) pokazuju da b/h/s n-riječi za razliku od engleskih apsolutnih negatora ne mogu sami negirati rečenicu.

(14) Status neg-obilježja u b/h/s			
autori	na negiranom finitnom glag.	na n-riječima	napomena
Brown (1999) i Progovac (2005)	iF	uF	Negativni marker je fonološka realizacija apstraktnog neg-obilježja koje je zamjena za negativni operator
Zeijlstra (2008) i Tsurka (2010)	uF	uF	Obavezno uvođenje negativnog operatora Op sa značenjskim neg-obilježjem da bi se izvršila provjera obilježja
Bošković (2009) <i>prva opcija</i>	iF (Neg A)	bez n-riječi	Prva opcija s dvije negativne upravne riječi: Neg A i Neg B
	uF (Neg B)	iF	
Bošković (2009) <i>druga opcija</i>	uF (Neg B)	bez n-riječi	Uvođenje negativnog operatora Op sa značenjskim neg-obilježjem da bi se izvršila provjera obilježja
		iF	Bez uvođenja negativnog operatora Op sa značenjskim neg-obilježjem, jer značenjsko neg-obilježje na n-riječima vrši provjeru gramatičkog neg-obilježja na upravnoj riječi

Da bi se iskazala rečenična negacija u b/h/s, u rečenici pored n-riječi obavezno mora biti negiran finitni glagol, što znači da je prisustvo n-riječi u rečenici uslovljeno prisustvom negiranog finitnog glagola, kao u (1c), (2c) i (3c). To znači da b/h/s n-riječi

moraju biti licencirane neg-obilježjem na finitnom glagolu unutar iste klauze. S druge strane, ukoliko se u standardnom engleskom jeziku apsolutni negator javi u rečenici s negiranim finitnim glagolom, rečenica će biti interpretirana kao pozitivna, jer dolazi do međusobnog poništavanja značenjskih neg-obilježja. S obzirom da to nije slučaj u b/h/s, proizlazi da se ova dva jezika razlikuju po pitanju statusa neg-obilježja. Naime, u b/h/s je prisutno ne samo značenjsko, već i gramatičko neg-obilježje. Međutim, mišljenja lingvista su neusaglašena po pitanju distribucije, kako značenjskog, tako i gramatičkog neg-obilježja u b/h/s, što ilustruje tabela 14.

U ovom radu, po pitanju statusa neg-obilježja na n-riječima, prihvatamo stajalište koje zastupaju Brown (1999), Progovac (2005), Zeijlstra (2008) i Tsurska (2010), i to zbog sljedećih razloga. Naime, Bošković (2009) status neg-obilježja na n-riječima bazira na činjenici da se b/h/s n-riječi poput engleskih apsolutnih negatora, kao što je *nothing*, javljaju u konstrukcijama elipse, pri čemu iskazuju negaciju bez prisustva bilo kakvog drugog negativnog elementa, što je ilustrirano u (15):

- (15) a. A: *What did you say?*
 B: *Nothing.*
 b. A: *Šta si rekao?*
 B: *Ništa.*

Međutim, iako se b/h/s n-riječi u eliptičnim konstrukcijama mogu javljati bez prisustva negativnog markera, kao u (15a), one, za razliku od engleskih apsolutnih negatora, ne mogu samostalno izražavati negaciju, kao u (16b):

- (16) a. *I have said nothing.*
 b. **Ja ništa sam rekla.*

Nadalje, ukoliko bi n-riječi u b/h/s imale značenjsko neg-obilježje u rečenicama kao što je (17), došlo bi do međusobnog poništavanja negativnog značenja, te bi takve rečenice imale pozitivno, a ne negativno značenje:

- (17) a. *Niko nikada nije spomenuo tu knjigu* ≠ 'Neko je nekada spomenuo tu knjigu.'
 b. *niko*_[NEG]... *nikada*_[NEG] = dvostruka negacija → pozitivna rečenica!

Kada je riječ o statusu neg-obilježja na negativnom markeru, odnosno na negiranom predikatu, prihvatamo gledište koje iznose Brown (1999) i Progovac (2005) da negativni marker u b/h/s ima značenjsko neg-obilježje. Razmotrimo zašto ne prihvatamo gledište koje iznosi Zeijlstra (2008) da negativni markeri u *jezicima s obaveznim negativnim slaganjem*, tj. u *Strict Negative Concord jezicima*¹⁶ (u daljem tekstu: SNC jezici), poput b/h/s, imaju gramatičko neg-obilježje. Zeijlstra (2008:23) navodi da se u nekim SNC jezicima negativni marker može izostaviti ukoliko mu prethodi n-riječ, što se i očekuje ukoliko negativni marker ima gramatičko neg-obilježje. Kao primjer koristi grčki, koji je također SNC jezik poput b/h/s, a u kome negativni marker nije potreban kao marker opsega ukoliko mu prethodi n-riječ. Tako se npr. negativni marker *dhen* može izostaviti ako mu prethodi *oute kan* „čak ni“. Međutim, *dhen* se ne može izostaviti, ako *oute kan* slijedi kao u (18):

- (18) a. *O Jannis *(dhen) dhiavase oute kan tis Sindaktikes Dhomes.*
 Jannis NEG čita čak ni Sintaksičke strukture
 „Jannis ne čita čak ni *Sintaksičke strukture*“.
 b. *Oute kan ti Maria (dhen) proskalese o pritanis.*
 čak ni Marija NEG pozvala dekana
 'Čak ni Marija nije pozvala dekana'.

Međutim, u b/h/s n-riječ koja prethodi negativnom markeru ne može preuzeti ulogu negativnog markera, što znači da je nefinitni glagolski oblik, odnosno negativni marker, neophodan za licenciranje n-riječi, bez obzira na njihovu poziciju u odnosu na negativni marker. S druge strane, Boškovićev pristup po kome postoje dva tipa negiranih predikata, tačnije dva tipa negativnih upravnih riječi (jedna sa značenjskim, a druga s gramatičkim neg-obilježjem), nezadovoljavajući je, jer ne postoji teorijska opravdanost za postojanje dva tipa negativnih upravnih riječi, tj. dvije funkcionalne projekcije negacije s različitim obilježjima vrijednosti.

Što se tiče modifikacije interpretabilne analize, koju je predložio Kato (2003), reći ćemo da u b/h/s značenjsko neg-obilježje u rečeničnoj negaciji mora biti na finitnom glagolu, te da

¹⁶ *Strict Negative Concord* jezici su oni jezici u kojima se n-riječi se javljaju u rečenici samo u prisustvu negativnog markera, odnosno u prisustvu negiranog glagola.

se u rečenici mogu javiti i gramatička neg-obilježja na n-riječima. S obzirom na to da se n-riječi smatraju *izrazima negativnog polariteta* (NPI), za njihovu analizu ćemo pokušati primijeniti Katov sistem NPI licenciranja, koji, kao što smo rekli, za α bira neg-obilježje na bilo kojoj kategoriji, a za β neg-obilježje na NPI.

Bitno je naglasiti da se sistem NPI licenciranja bazira na jezicima kao što je engleski gdje su NPI poput *anything* licencirani i u kontekstima koji nisu negativni. Stoga je u literaturi predloženo da se relevantni NPI licencori nalaze unutar projekcije CP.¹⁷ Kato (2003:80), slijedeći Progovca (1994), pretpostavlja da se NPI licencori mogu podvesti pod negaciju, te da je u kontekstima koji nisu negativni neg-obilježje unutar CP zaslužno za NPI licenciranje, kao u (19):

(19) [_{CP} neg- [_{TP}... NPI...]]

Međutim, b/h/s n-riječi ne mogu biti licencirane u kontekstima koji nisu negativni, tj. u upitnim (20a), kondicionalnim (20b) ili komparativnim kontekstima (20c):

- (20) a. *Poznaje li Davud nikoga u ovom gradu?
 b. *Ako Davud nikoga poznaje, neće biti usamljen.
 c. *Trudiću se više i radiću marljivije nego nikada ranije.

Prema tome, sistem licenciranja b/h/s n-riječi, za α ne može birati neg-obilježje na bilo kojoj kategoriji, već isključivo na negativnom markeru, tj. na negativnom predikatu, kao u (21):

(21) [_{CP} [_{AgrsP} - [_{NegP} negirani predikat - [_{TP} -... n-riječ...]]]]

Proizlazi da sistem NPI licenciranja za α u (1c) bira neg-obilježje na negativnom finitnom glagolu *nemaju*, u (2c) *neće*, a u (3c) *nismo*, dok za β bira neg-obilježje na n-riječima *nikakvih*, *niko* i *nikada*, pri čemu je neg-obilježje na negativnom glagolu značenjsko, a ono na n-riječima gramatičko. S obzirom na to da gramatička obilježja moraju biti provjerena da bi rečenica *konvergirala* (*converge*), tj. da bi bila dobro formirana, postavlja se pitanje na koji način se vrši provjera gramatičkog neg-obilježja.

¹⁷ Progovac (1994) je pretpostavila da je NPI licencor apstraktni operator, a Laka (1990) da je komplementizator.

Slijedeći Browna (1999) i Progovca (2005) postuliramo da u (1c), gdje je gramatičko neg-obilježje na negiranoj objekatskoj DP *nikakve igračke*, dolazi do nevidljivog pomjeranja neg-obilježja, što je prikazano u (22):

(22) *Ta djeca* [_{NegP} [_uNEG] [_{Neg} *nemaju*_{+neg} [_{TP} ~~*imaju*~~ [_{DP} *nikakve igračke*_{+neg}]]]]

U preostale dvije rečenice gdje se n-riječi javljaju ispred glagola, postuliramo da dolazi do vidljivog pomjeranja gramatičkog neg-obilježja zajedno s negiranim konstituentom u poziciju specifikatora NegP, što je prikazano djelomičnim strukturama u (23):

(23) a. [_{NegP} *niko* [_{Neg} *nikada* [_{Neg} *neće*_{+neg} [_{TP} ... [_{DP} *niko*_{+neg}] ... [*nikada*_{+neg}]]]]]]

b. [_{NegP} *nikada* [_{Neg} *nismo*_{+neg} [_{TP} ... [*nikada*_{+neg}]]]]

U (23a) je potrebno izvršiti provjeru ne jednog, već dva gramatička obilježja, pri čemu primjenjujemo princip višestrukog slaganja (*Multiple Agree*),¹⁸ koji se odnosi na slučajeve kada jedno značenjsko obilježje ulazi u odnos slaganja s više gramatičkih obilježja ukoliko su ispunjeni odgovarajući uslovi lokalnosti. Bitno je napomenuti da se ovim načinom provjere gramatičkih obilježja odstupa od Chomskog (1995), jer se pretpostavlja da do pomjeranja dolazi zbog potrebe za provjerom neg-obilježja na elementu koji se pomjera, tj. na n-riječi, a ne na elementu prema kome se vrši pomjeranje, tj. na negativnoj upravnoj riječi. Ovo je slično *pohlepi* (*Greed*) u ranijim verzijama minimalizma, gdje se element pomjerao da provjeri svoja obilježja, a jedna od mogućnosti za uklapanje u noviju verziju minimalizma bi, po mišljenju Brown (1999:29), bila ta da „neg-obilježje na Neg samo po sebi ima neku vrstu obilježja koje mora biti provjereno brisanjem svih ostalih sličnih obilježja“.

¹⁸ Fenomen višestrukog slaganja je predložio Ura (1996), koji je na osnovu provjere obilježja padeža u japanskom postulirao da jedno semantičko/značenjsko obilježje može uspostaviti odnos slaganja s više apstraktnih/gramatičkih formalnih obilježja, pod uslovom da su svi odnosi slaganja podložni odgovarajućim uslovima lokalnosti.

Zaključak

Polazeći od činjenice da b/h/s n-riječi, za razliku od apsolutnih negatora u engleskom jeziku, ne mogu same iskazivati rečeničnu negaciju, prepostavili smo da se ove leksičke jedinice razlikuju po pitanju statusa neg-obilježja. Imajući u vidu činjenicu da derivacija daje negramatičan rezultat ukoliko sadrži gramatičko (*uninterpretable*) obilježje, zaključili smo da su u rečenicama (1b), (2b) i (3b), prisutna upravo takva neg-obilježja. Da bi derivacija bila uspješna, gramatička (*uninterpretable*) neg-obilježja moraju biti provjerena značenjskim (*interpretable*) neg-obilježjem na negativnoj upravnoj riječi Neg, tj. na negiranom predikatu. S druge strane, ukoliko bi se u standardnom engleskom jeziku u rečenici istovremeno našlo više neg-obilježja, rečenica bi bila interpretirana kao pozitivna. Proizlazi da engleski apsolutni negatori imaju značenjsko (*interpretable*), a da b/h/s n-riječi imaju gramatičko (*uninterpretable*) neg-obilježje, s tim da je neg-obilježje na negiranom predikatu u oba jezika značenjsko (*interpretable*). Međutim, pitanje provjere gramatičkog (*uninterpretable*) neg-obilježja zahtijeva dodatna istraživanja lingvističkog fenomena negacije.

Literatura

1. Adger, D. (2003) *Core Syntax: A Minimalist Approach*. Oxford: Oxford University Press.
2. Bošković, Ž. (2009) *Licensing negative constituents and negative concord*. In: *Proceedings of the North East Linguistic Society 38*. Amherst: University of Massachusetts, pp. 125-139.
3. Brown, S. (1999) *The Syntax of negation in Russian: A Minimalist approach*. Stanford: CSLI Publications.
4. Chomsky, N. (1993) *A minimalist program for linguistic theory*. In: Kenneth L. Hale and Samuel J. Keyser eds. *The View from Building 20: Essays in Honor of Sylvain Bromberger*. Cambridge: MIT Press, pp. 1-52.
5. Chomsky, N. (1995) *The Minimalist Program*. First Printing. Cambridge: The MIT Press.
6. Chomsky, N. (2008) *On Phases*. In: R. Freidin, C. P. Otero, and M. L. Zubizarreta eds. *Foundational issues in linguistic theory*. Cambridge, MA: MIT Press, pp. 133-166.
7. Huddleston, R. & Pullum, G. K. (2006) *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

9. Kato, Y. (2003) Interpretive Asymmetries of Negation. In: L. Horn and Y. Kato eds. *Negation and Polarity*. New York: Oxford University Press, pp. 62-87.
10. Laka, I. (1990) *Negation in Syntax: On the Nature of Functional Categories and Projections*. Dissertation, MIT.
11. Progovac, Lj. (1994) *Negative and Positive Polarity: A Binding Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
12. Progovac, Lj. (2005) *A Syntax of Serbian: clausal architecture*. Bloomington. In: *Slavica*.
13. Radford, A. (2007) *English Syntax: An Introduction*. Cambridge: CUP.
14. Tsurska, O. (2010) *Clausal Architecture and Sentential Negation in Slavic*. Doctoral dissertation. Arizona State University.
15. Ura, H. (1996) *Multiple Feature-Checking: A Theory of Grammatical Function Splitting*. Ph.D. Dissertation, MIT.
16. Zeijlstra, H. (2008) *Negative Concord is Syntactic Agreement*. University of Amsterdam.

STATUS OF THE NEGATIVE FEATURE IN THE ENGLISH AND BOSNIAN/CROATIAN/SERBIAN LANGUAGE

Melisa Bureković, M.A.

Abstract

The topic of this paper is the linguistic phenomenon of negation with emphasis on English non-verbal negation and its Bosnian/Croatian/Serbian translational equivalents (henceforth, BCS). In this paper the analysis of negation is developed against the background of the Principles and Parameters framework, more specifically the more recent Minimalist Program. This paper aims to identify the similarities and differences between English and BCS regarding the negative feature (henceforth, neg-feature) and its interpretability (interpretable or uninterpretable neg-feature) on English absolute negators such as nobody/nothing and BCS n-words such as niko/ništa. It is observed that sentential negation in English can be expressed only by the presence of negative constituents, whereas this option is not available in BCS. This observation is used to test the hypothesis that English and BCS differ according to the interpretability of the neg-feature on negative constituents. Namely, the analysis shows that the neg-feature of English negative constituents is interpretable, while the neg-feature of BCS negative constituents is uninterpretable. Therefore, the neg-feature of BCS negative constituents must be checked against the interpretable neg-feature on the negated predicate.

Keywords: negation, absolute negators, n-words, neg-feature, interpretability of neg-feature

م. مليسة بوركوفيتش

كلية الآداب - جامعة زينتسا

حالة علامات النفي في اللغة الإنجليزية والبوسنية والكروواتية

والصربية

الخلاصة:

موضوع هذا البحث ظاهرة النفي اللغوي, مع تركيز على النفي الإنجليزي غير الفعلي ومثيلاتها في اللغة البوسنية والكروواتية والصربية. دراسة النفي وتحليله تعتمد على الإطار النظري من المبادئ والمؤشرات, وذلك من منظور مينيماليزم. هدف البحث إثبات جوانب الشبه والفروقات بين اللغة الإنجليزية و البوسنية والكروواتية والصربية. وفي مسألة علامات النفي وحالتها (علامة دلالية وعلامة نحوية) في أدوات النفي القطعي الإنجليزية مثل: nobody- nothing, و في الكلمات البوسنية والكروواتية والصربية مثل: niko-ništa. نظرا إلى أن حضور عنصر النفي في الإنجليزية كاف لتعبيره في الجملة, وفي البوسنية والكروواتية والصربية لا يمكن كذلك. وفي هذا البحث نتأكد من فرضية أن هاتين اللغتين تختلفان في مسألة علامات النفي في عناصر النفي. و أشار التحليل أن عناصر النفي تملك علامة النفي الدلالية, وفي البوسنية والكروواتية والصربية هذه العلامات هي علامات النفي النحوية, ولذا ينبغي أن تكون متصلة تركيبيا مع علامات النفي الدلالية في الخبر.

الكلمات الأساسية: النفي, أدوات النفي القطعي, كلمات النفي, علامات النفي, حالة علامات النفي